

Tartu Ülikool
Psühholoogia instituut

Karmen Kirs da Silva

**Enesemõjususe küsimustiku korrelatsioonid
emotsionaalsust hindavate küsimustikega**

Uurimistöö

Juhendaja: Aavo Luuk

Läbiv pealkiri: enesemõjususe korrelatsioonid

Tartu 2025

Enesemõjususe küsimustiku korrelatsioonid emotsionaalsust hindavate küsimustikega

Kokkuvõte

Enesemõjusus on osa Albert Bandura sotsiaal-kognitiivsest teoriast ning üks komponent enesekohastest tuumikhinnangutest. Enesemõjusus üldisemalt on motiveeritus, usk oma võimetusse hakkama saada. Käesoleva uurimistöö eesmärk on enesemõjususe küsimustiku (Chen, Gully & Eden, 2001) valideerimine emeriitdotsent A. Luugi poolt kohandatud ja koostatud küsimustike abil kasutades korrelatsioonanalüüsi. Uurimistöö otsib enesemõjususe korrelatsioone valdavalt negatiivset emotsionaalsust hindavate küsimustike tulemustega.

Töö tulemuste alusel on enesemõjusus tugevalt positiivselt korreleeritud enesekohaste tuumikhinnangutega ning negatiivselt inimese negatiivset emotsionaalsust hindavate küsimustike tulemustega. Enesemõjususe näidu keskmised väärtused ei erine sugude lõikes.

Märksõnad: enesemõjusus, negatiivne emotsionaalsus, enesekohased tuumikhinnangud

Correlations of the Self-efficacy Questionnaire with Questionnaires Assessing Emotionality

Abstract

Self-efficacy is part of Albert Bandura's social-cognitive theory and one component of core self-evaluations. Self-efficacy in general is motivation, belief in one's abilities to succeed.

The aim of this research is to validate the self-efficacy questionnaire (Chen, Gully & Eden, 2001) using questionnaires adapted and compiled by Associate Professor Emeritus A. Luuk using correlation analysis. The research seeks correlations of self-efficacy with the results of questionnaires assessing (mainly negative) emotionality.

Based on the results of the work, self-efficacy is strongly positively correlated with core self-evaluations and negatively with the results of questionnaires assessing a person's negative emotionality. The average values of self-efficacy do not differ by gender.

Keywords: self-efficacy, negative emotionality, core self-evaluations

Sissejuhatus

Bandura sotsiaal-kognitiivne teooria peab tegevuse läbimõeldust, reageerimist elusündmustele ja kujunenud kogemust osaks inimese arengust (Bandura & Cervone, 2023, p. 6). Bandura (1977) järgi enesemõjusus (*self-efficacy*) mõjutab tehtavaid valikuid erinevates olukordades ja hinnangut nendes olukordades hakkama saada. Enesemõjusus on usk oma võimetusse (Bandura & Cervone, 2023, p. 55), mitte oskused või enesehinnang (Bandura & Cervone, 2023, p. 54). Enesemõjusus toimib läbi valikuid toetavate keskkondade ja kognitiivsete protsesside (Bandura & Cervone, 2023, p.56). Teisisõnu inimene püüdleb olukorra poole, mis aitab tal eesmärged saavutada. Mida suurem on tema usk oma võimetusse, seda suuremad võimalused ta endale loob (Bandura, 2012). Enesemõjususe mõttemustrid on seotud motivatsiooniga ning pingutustega ja püsivusega takistuste ilmnemisel olukorra lahendamiseks (Bandura & Cervone, 2023, p. 58).

Inglise keelset *self-efficacy* mõistet on eesti keelde tõlgitud nii enesetõhususe kui enesemõjususena. Eesti Keele Instituudi sõnastike järgi on *efficacy* tõhusus, mõjususe ning *efficiency* tõhusus, tootlikkus, efektiivsus. Arvestades Bandura teooriat ning *self-efficacy* mõiste sisu, on mõistlikum kasutada tõlget enesemõjusus, kuna me siiski ei räägi ei tootlikkusest ega efektiivsusest. Psühhomeetriliselt ei ole *self-efficacy* kuidagi hinnatav suhteskaalal, vaid ainult järjestusskaalal, seetõttu ei tohi seda kuidagi segi ajada *efficiency* või selle tõlkevariantidega.

Enesemõjusus on osa enesekohastest tuumikhinnangutest koos kontrollkeskme, enesehinnangu ja madala neurootilisusega (Judge *et al* 1997; Judge *et al* 1998, Judge *et al* 2000). Kõrgema enesemõjususega inimesed seavad endale kõrgemaid eesmärged ja saavutavad paremaid tulemusi vastavalt oma eesmärkidele ja alale (Honicke & Broadbent, 2016; Rogowska *et al*, 2022). Kõrgema enesemõjususega inimestel on paremad juhiomadused teiste motiveerimises ja meeskonnatöös (Bergman *et al*, 2021). Enesemõjusus on üldisemalt hakkama saamine ja ka oluline osa enesekohastest tuumikhinnangutest ning seda võib käsitleda nii üldiselt kui spetsiifiliselt näiteks seoses akadeemiliste tulemustega, saavutustega, karjäärivalikutega, juhtimisstiilidega. Näiteks ettevõtlikkuse puhul võib spetsiifiline enesemõjusus olla suurema rolliga (Stewart jr *et al*, 2023) kui enesekohased tuumikhinnangud. Seetõttu on oluline käsitleda enesemõjusust eraldi kui ka kontekstis enesekohaste tuumikhinnangutega.

Käesoleva töö uurimisküsimus on kas olemasoleval valimil tehtud enesekohaste hinnangute mõõtmiste tulemused kinnitavad enesemõjususe küsimustiku valiidsust?

Hüpoteesid

- 1) Enesemõjusus korreleerub negatiivselt inimese negatiivset emotsionaalsust hindavate küsimustike tulemustega ning positiivselt positiivset emotsionaalsust hindavate küsimustike tulemustega, mis tõendavad kasutatud küsimustiku valiidsust.
- 2) Enesemõjususe küsimustiku tulemused ei erine märkimisväärselt sugude lõikes.

Uurimismeetodid

Uurimistöös kasutatud emeriitdotsent A.Luugi poolt kohandatud ja koostatud enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute laiendatud küsimustikekomplekt (Luuk, 2019), mis koosneb emotsionaalse enesetunde küsimustiku EEK-2 skaalast, mis on välja töötatud Tartu Ülikooli Psühhiaatrikliinikus (Aluoja *et al*, 1999; Aluoja *et al*, 2004; Ööpik *et al*, 2006); A.Luugi poolt kohandatud tähelepanu ja kontrolli küsimustikust, mille aluseks on ACS (*The Attentional Control Scale*) (Dewberry & Reed, 2002); nartsissismi küsimustikust, mille aluseks on PNI Pathological Narcissism Inventory (Pincus *et al*, 2009); impulsiiivuse küsimustikust, mis tugineb UPPS-P adapteeritud versioonile (Whiteside & Lynam, 2001, Whiteside *et al*, 2005). Komplekti kuuluvad veel sotsiaalse soovitatavuse küsimustik SDS-17 (Stöber, 2001); kaks ärevuse mõõdikut, mille aluseks on STICSA (Grös *et al*, 2007), ärevusseisundi ja hetkeviha intensiivsuse analoogskaalad, mille eeskujuks oli VAAS (Hornblow & Kidston, 1976); positiivse emotsionaalsuse hinnangute skaalad enesekohaste tuumikhinnangute (Judge *et al*, 2003) ja enesemõjususe (Chen, Gully & Eden, 2001) kohta; A. Luugi jt poolt koostatud pahameeleküsimustik (Luuk, Luuk; & Luuk, 2011) ja EPIP NEO isiksuse hindamise viiefaktoriline küsimustik.

Küsimustikud on vormistatud 5-astmelistel Likerti tüüpi skaaladel, välja arvatud ärevusseisundi intensiivsuse analoogskaala ning hetkeviha intensiivsuse analoogskaala, millele antakse hinnangud 100 ühikulisel skaalal. Kogutud andmete analüüsimetodiks on IBM SPSS Statistics 30 programmiga tehtud korrelatsioonanalüüs, kasutades Pearsoni korrelatsioonikoefitsienti.

Uurimuse valim

Valimi moodustavad ühte Eesti kõrgkooli kandideerinud mehed ja naised aastatest 2017 kuni 2024. Kõrgkooli kandideerimise psühholoogilise valiku kohustusliku osana täitsid nad käesoleva uurimuse aluseks olnud küsimustikud. Läbi aastate kogutud andmed pärinevad piisavalt ühtlikult kohordilt. Ühtlikkus on tagatud järgmiste asjaoludega: valdavalt on kandideerinud äsja keskhariduse omandanud ning kandideerimise eelselt läbinud valikusõela, mille kriteeriumiteks olid keskmisest kõrgemad riigieksamite tulemused laias matemaatikas ning võõrkeeles. Nimetatud eksamite keskmisest kõrgemad tulemused ühelt poolt ning

kandideerimiseks valitud erialade piisavalt kõrged psühholoogilised nõudmised teiselt tingivad kandidaatidel teatud tasemel toimiva eneselektiooni ja tagavad selle, et valimis osalejad kujutavad endast mitmes mõttes äsja Eesti keskhariduse omandanud noorte „koorekihti“ läbi kaheksa järjestikuse aasta. Valimi andmed on kogutud juhendaja A. Luugi poolt. Kokku on küsimustikele vastanud 962 isikut, kellest 660 on mehed ja 302 naised.

Tulemused ja analüüs

Allpool olevates tabelites on välja toodud küsimustike kaupa enesekohaste tuumikhinnangute ja enesemõjususe korrelatsioonid, seda nii kogu valimi kui sugude lõikes. Korrelatsioonide väärtused on tekstis sõnaliselt kategoriseeritud järgmiselt: madalad alla 0,3, mõõdukad 0,3 kuni 0,5, kõrged 0,5 kuni 0,7 ja väga kõrged üle 0,7. Enesekohased tuumikhinnangute (CoreS) ja enesemõjususe (Effic) korrelatsioonikoefitsiendi väärtus meeste ja naiste ühisvalimil on $r=,708^{**}$, meeste puhul $r=,721^{**}$ ja naiste puhul $r=,690^{**}$. Võib öelda, et enesekohased tuumikhinnangud (CoreS) ja enesemõjususe (Effic) on omavahel väga kõrgelt positiivselt korreleeruvad omadused. Järgnevalt on enesekohaste tuumikhinnangute ja enesemõjususe korrelatsioonide tabelid esitatud uurimuses kasutatud küsimustike ning nende alaskaalade kaupa.

Tabel 1. Emotsionaalse enesetunde küsimustiku korrelatsioonikoefitsiendid

Valim	Tunnus	P_abi	P_ravi	Depr	Anx	Ag_Pa	Sts_anx	Ast	Ins	EEK_SUM
M & N										
	CoreS	-,155**	-,170**	-,653**	-,509**	-,339**	-,373**	-,456**	-,299**	-,632**
	Effic	-,079*	-,052	-,391**	-,297**	-,209**	-,256**	-,263**	-,131**	-,369**
M										
	CoreS	-,156**	-,147**	-,643**	-,487**	-,286**	-,341**	-,405**	-,265**	-,613**
	Effic	-,079*	-,011	-,392**	-,306**	-,186**	-,246**	-,278**	-,126**	-,384**
N										
	CoreS	-,155**	-,205**	-,672**	-,551**	-,419**	-,429**	-,545**	-,352**	-,677**
	Effic	-,102	-,119*	-,410**	-,311**	-,270**	-,284**	-,264**	-,165**	-,383**

Märkused: P_abi – viimase viie aasta jooksul aasta jooksul pöördunud psühholoogilise või psühhiaatrilise abi järele; P_ravi – viimase viie aasta jooksul võtnud meeleolu korrigeerivaid ravimeid; Depr – depressiivsus, Anx – ärevus; Ag_Pa – agorfoobia/paanika, Sts_anx – sotsiaalärevus; Ast – Asteenia, Ins- insomnia; EEK_SUM – emotsionaalse enesetunde kuue alaskaala summa; CoreS- enesekohased tuumikhinnangud; Effic – enesemõjusus; ** – $p < 0,01$; * – $p < 0,05$

Enesemõjusus (Effic) on mõõdukalt negatiivselt korreleeruv depressiivsuse alaskaalaga (Depr) ja emotsionaalse enesetunde kuue alaskaala summaga (EEK_SUM).

Kontrollimaks hüpoteesi, mis puudutab võimaliku soolise erinevuse olemasolu nii enesekohaste tuumikhinnangute kui enesemõjususe korrelatsioonide puhul kasutati *t*-testi. Mõlema tunnuse puhul ei kinnitanud *t*-test soolise erinevuse olemasolu – vastavalt tuumikhinnangud $t(550.17)=0.892$, $p=0.373$ ning enesemõjusus $t(580.99)=-1.456$, $p=0.146$. Meeste ja naiste valimite hinnangute keskväärtused ja standardhälbed on esitatud alljärgnevas Tabelis 2.

Tabel 2. Enesekohaste tuumikhinnangute ja enesemõjususe keskmised skoorid ja standardhälbed sugude lõikes

Küsimustik	Vastanute arv	Hinnangu keskmine	Hinnangu standardhälve
CoreS	660	38.89	5.436
CoreS	302	38.54	5.810
Effic	660	25.77	3.510
Effic	302	26.13	3.527

Märkused: CoreS – enesekohased tuumikhinnangud; Effic – enesemõjusus; meeste valim 660; naiste valim 302

Tabel 3. Tähelepanu ja kontrolli küsimustiku korrelatsioonikoefitsiendid

Valim	Tunnus	ATT_1	ATT_2	ATT_3	CTRL_1	CTRL_3	EHI_1	EHI_2	EHI_3	EHI_4
M&N										
	CoreS	-,612**	-,450**	,632**	-,441**	,413**	-,751**	-,311**	,649**	-,058
	Effic	-,507**	-,435**	,606**	-,308**	,426**	-,515**	-,241**	,649**	,036
M										
	CoreS	-,593**	-,462**	,624**	-,453**	,438**	-,739**	-,363**	,651**	-,065
	Effic	-,497**	-,436**	,617**	-,326**	,468**	-,524**	-,259**	,660**	,027
N										
	CoreS	-,652**	-,432**	,649**	-,417**	,361**	-,775**	-,232**	,674**	-,030
	Effic	-,532**	-,429**	,589**	-,296**	,347**	-,498**	-,184**	,624**	,035

Märkused: ATT_1 – tähelepanu sisetakistuste alaskaala; ATT_2 – tähelepanu välistakistuste alaskaala; ATT_3 – tähelepanu kontrolli alaskaalaga; CTRL_1 – välise kontrollkeskme alaskaala; CTRL_3 – planeerimise tüüpi kontrolli alaskaala; EHI_1 negatiivse enesehinnangu alaskaala; EHI_2 – psühhopaatilisuse alaskaala; EHI_3 – vastutustundlikkuse alaskaala; EHI-4 – nartsissismi alaskaala; CoreS- enesekohased tuumikhinnangud; Effic – enesemõjusus; ** – $p < 0,01$; * – $p < 0,05$

Enesemõjusus (Effic) on kõrgelt positiivselt korreleeritud tähelepanu kontrolli alaskaalaga (ATT_3) ja vastutustundlikkuse alaskaalaga (EHI_3). Enesemõjusus (Effic) on mõõdukalt positiivselt korreleeritud planeerimise tüüpi kontrolli alaskaalaga (CTRL_3). Enesemõjusus (Effic) on mõõdukalt negatiivselt korreleeritud välise kontrollkeskme alaskaalaga (CTRL_1) üldvalimi ja meeste puhul. Enesemõjusus (Effic) on kõrgelt negatiivselt korreleeritud tähelepanu sisetakistuste alaskaalaga (ATT_1) üldvalimi ja naiste puhul ning mõõdukalt meeste puhul. Enesemõjusus (Effic) on mõõdukalt negatiivselt korreleeritud tähelepanu välistakistuste alaskaalaga (ATT_2). Enesemõjusus (Effic) on kõrgelt negatiivselt korreleeritud negatiivse enesehinnangu (EHI_1) alaskaalaga üldvalimi ja meeste puhul ning mõõdukalt naiste puhul.

Tabel 4. Nartsissismi küsimustiku korrelatsioonikoefitsiendid

Valim	Tunnus	NA_1	NA_2	NA_3	NA_4	NA_SUM
M&N	CoreS	-,520**	-,601**	-,333**	,116**	-,485**
	Effic	-,338**	-,395**	-,198**	,183**	-,277**
M	CoreS	-,508**	-,593**	-,302**	,149**	-,453**
	Effic	-,339**	-,397**	-,177**	,206**	-,259**
N	CoreS	-,553**	-,618**	-,416**	,048	-,550**
	Effic	-,332**	-,414**	-,237**	,127*	-,315**

Märkused: NA_1 – pettumus teistele pandud lootuste täitumise osas; NA_2 – tundlikkus teistepoolse märkamise suhtes; NA_3 – oma headuse upitamine teiste kaudu; NA_4 – teistega manipuleerimine; NA_SUM – nartsissismi nelja alaskaala summa; CoreS- enesekohased tuumikhinnangud; Effic – enesemõjususe; ** – $p < 0,01$; * – $p < 0,05$

Enesemõjususe (Effic) korreleerub mõõdukalt negatiivselt pettumusega teistele pandud lootuste täitumise osas (NAI_1) ja tundlikkusega teistepoolse märkamise suhtes (NAI_2) kõigis vaadeldud valimites ning naiste puhul ka nartsissismi nelja alaskaala summaga (NA_SUM).

Tabel 5. Impulsiivsuse küsimustiku korrelatsioonikoefitsiendid

Valim	Tunnus	P_urg	Premed	SnsU	SnsR	Persev	N_urg
M&N	CoreS	-,537**	,315**	-,108**	,162**	,605**	-,563**
	Effic	-,399**	,324**	-,026	,192**	,579**	-,445**
M	CoreS	-,555**	,319**	-,136**	,103**	,589**	-,553**
	Effic	-,404**	,339**	-,058	,146**	,563**	-,447**
N	CoreS	-,526**	,307**	-,050	,295**	,672**	-,581**
	Effic	-,381**	,291**	,039	,284**	,614**	-,454**

Märkused: P-urg – positiivse kärsituse alaskaala; Premed – ettekavatsetuse alaskaala; SnsU – Elamustejanu alaskaala UPPS-ist; SnsR – elamustejanu alaskaala Roth-ilt; Persev – püsivuse alaskaala; N-urg – negatiivse kärsituse alaskaala; CoreS- enesekohased tuumikhinnangud; Effic – enesemõjususe; ** – $p < 0,01$; * – $p < 0,05$

Enesemõjususe (Effic) korreleerub mõõdukalt negatiivselt positiivse kärsituse alaskaalaga (P_urg) ja negatiivse kärsituse (N_urg) alaskaaladega. Enesemõjususe (Effic) korreleerub kõigis valimites kõrgelt positiivselt püsivuse (Persev) alaskaalaga ning mõõdukalt positiivselt ettekavatsetuse (Premed) alaskaalaga üldvalimi ja meeste puhul.

Tabel 6. Pahameelekusimustiku korrelatsioonikoefitsiendid

Valim	Tunnus	AGG_1	AGG_2	AGG_3	ANG_S1	ANG_S2	ANG_S3	ANG_F1	ANG_F2	HO_1_UU	HO_2_VN
M&N	CoreS	-,296**	-,406**	-,394**	-,425**	,118**	-,442**	-,423**	,103**	-,616**	-,383**
	Effic	-,172**	-,276**	-,293**	-,284**	,141**	-,320**	-,305**	,149**	-,406**	-,270**
M	CoreS	-,306**	-,414**	-,399**	-,430**	,135**	-,406**	-,387**	,139**	-,598**	-,364**
	Effic	-,169**	-,273**	-,282**	-,292**	,171**	-,316**	-,287**	,185**	-,395**	-,251**
N	CoreS	-,301**	-,445**	-,428**	-,425**	,084	-,505**	-,490**	,030	-,650**	-,456**
	Effic	-,166**	-,275**	-,322**	-,297**	,080	-,345**	-,376**	,072	-,434**	-,313**

Märkused: AGG_1 – füüsilise agressiivsuse alaskaala; AGG_2 – sõnalise agressiivsuse alaskaala; AGG_3 – kiusamise/sunnivõimu rakendamise alaskaala; ANG_S1 -vihatudete intensiivsus käesoleval hetkel; ANG_S2 – vihatunde kontrollimine käesoleval hetkel; ANG_S3 – viha väljendamine käesoleval hetkel; ANG_F1 – vihatunnete esinemissagedus; ANG_F2 – vihatunnete esinemissageduse kontrollimine; HO_1_UU – umbusklikkuse alaskaala; HO_2_VN – vaenulikkuse alaskaala; CoreS- enesekohased tuumikhinnangud; Effic – enesemõjususe; ** – $p < 0,01$; * – $p < 0,05$

Enesemõjususe (Effic) korreleerub mõõdukalt negatiivselt käesoleval hetkel viha väljendamise alaskaalaga (ANG_S3) ja umbusklikkuse alaskaalaga (HO_1_UU) kõigi kolme valimi lõikes. Enesemõjususe (Effic) korreleerub mõõdukalt negatiivselt kiusamise/sunnivõimu rakendamise alaskaalaga (AGG_3) naiste puhul ja mõõdukalt negatiivselt vihatunnete esinemissageduse (ANG_F1) alaskaalaga üldvalimi ja naiste puhul.

Tabel 7. Ärevuse mõõdikute korrelatsioonikoefitsiendid

Valim	Tunnus	ANX_mm	SÄ_SUM	ÄS_SUM
M&N	CoreS	-,348**	-,535**	-,584**
	Effic	-,207**	-,313**	-,371**
M	CoreS	-,342**	-,532**	-,532**
	Effic	-,230**	-,352**	-,367**
N	CoreS	-,356**	-,542**	-,682**
	Effic	-,172**	-,255**	-,426**

Märkused: ANX_mm – hetkeärevuse tase; SÄ_SUM – seisundiärevus STICSA järgi; ÄS_SUM – ärevusseisundite sagedus STICSA järgi; CoreS- enesekohased tuumikhinnangud; Effic – enesemõjususe ** – $p < 0,01$; * – $p < 0,05$

Enesemõjususe (Effic) korreleerub mõõdukalt negatiivselt ärevusseisundite sagedusega STICSA järgi (ÄS_SUM) kõigis kolmes valimis ja seisundiärevusega (SÄ_SUM) üldvalimi ja meeste puhul.

Tabel 8. EPIP- NEO neurootilisuse faktori korrelatsioonikoefitsiendid

Valim	Tunnus	N1	N2	N3	N4	N5	N6
M&N							
	CoreS	-,491**	-,410**	-,674**	-,618**	-,547**	-,690**
	Effic	-,360**	-,313**	-,439**	-,490**	-,421**	-,632**
M							
	CoreS	-,456**	-,393**	-,650**	-,614**	-,567**	-,703**
	Effic	-,363**	-,311**	-,443**	-,489**	-,437**	-,656**
N							
	CoreS	-,558**	-,439**	-,718**	-,624**	-,507**	-,663**
	Effic	-,394**	-,342**	-,447**	-,509**	-,386**	-,594**

Märkused: N1 – ärevus; N2- viha, N3- masendus; N4 – ujedus; N5 – liialdamine; N6 – abituse; CoreS- enesekohased tuumikhinnangud; Effic – enesemõjususe; ** – $p < 0,01$; * – $p < 0,05$

Enesemõjususe (Effic) korreleerub mõõdukalt negatiivselt ärevusega (N1), vihaga (N2), masendusega (N3) ja liialdamisega (N5) kõigis kolmes valimis ning kõrgelt negatiivselt ujedusega (N4) naiste puhul ja mõõdukalt negatiivselt üldvalimi ja meeste puhul. Enesemõjususe (Effic) korreleerub kõrgelt negatiivselt abitusega (N6) kõigis valimites.

Tabel 9. EPIP NEO meelekindluse faktori korrelatsioonikoefitsiendid

Valim	Tunnus	C1	C2	C3	C4	C5	C6
M&N							
	CoreS	,666**	,401**	,552**	,519**	,564**	,397**
	Effic	,654**	,362**	,495**	,505**	,495**	,323**
M							
	CoreS	,647**	,372**	,529**	,510**	,544**	,414**
	Effic	,652**	,354**	,483**	,478**	,499**	,356**
N							
	CoreS	,713**	,466**	,627**	,547**	,612**	,361**
	Effic	,657**	,375**	,519**	,559**	,484**	,252**

Märkused: C1 – enesetõhusus (asjatundlikkus); C2- korralikkus; C3 – kohusetundlikkus; C4 – saavutusvajadus; C5 – enesedistsipliin; C6 – ettevaatlikkus; CoreS- enesekohased tuumikhinnangud; Effic – enesemõjususe; ** – $p < 0,01$; * – $p < 0,05$

Enesemõjususe (Effic) korreleerub kõrgelt positiivselt enesetõhususe (asjatundlikkusega) (C1) ja mõõdukalt positiivselt korralikkusega (C2) ja enesedistsipliiniga (C5) kõigis valimites ning kõrgelt positiivselt kohusetundlikkusega (C3) naiste puhul ja mõõdukalt positiivselt üldvalimi ja meeste puhul. Enesemõjususe (Effic) korreleerub kõrgelt positiivselt saavutusvajadusega (C4) üldvalimi ja naiste puhul ja mõõdukalt meeste puhul ning mõõdukalt ettevaatlikkusega (C6) üldvalimi ja meeste puhul.

Tabel 10. EPIP- NEO isiksuse tahkude summa korrelatsioonikoefitsiendid

Valim	Tunnus	N	E	O	A	C
M&N	CoreS	-,745**	,370**	,193**	,262**	,650**
	Effic	-,572**	,372**	,258**	,183**	,593**
M	CoreS	-,745**	,346**	,242**	,292**	,633**
	Effic	-,592**	,342**	,263**	,186**	,591**
N	CoreS	-,749**	,440**	,130*	,215**	,696**
	Effic	-,566**	,426**	,235**	,164**	,592**

Märkused: N – neurootilisuse faktori tahkude summa; E – ekstravertsuse faktori tahkude summa; O – avatuse faktori tahkude summa; A – sotsiaalsuse faktori tahkude summa; C – meelekindluse faktori tahkude summa; CoreS- enesekohased tuumikhinnangud; Effic – enesemõjusus; ** – $p < 0,01$; * – $p < 0,05$

Enesemõjusus (Effic) korreleerub kõrgelt negatiivselt neurootilisuse faktori tahkude summaga (N) ja kõrgelt positiivselt meelekindluse faktori tahkude summaga (C). Enesemõjusus (Effic) korreleerub mõõdukalt positiivselt ekstravertsuse faktori tahkude summaga (E).

Arutelu ja järeldused

Käesoleva uurimistöö eesmärk oli enesemõjususe küsimustiku valiidsuse kinnitamine olemasoleval valimil tehtud enesekohaste hinnangute mõõtmiste tulemusena. Uurimistöös esitati kaks hüpoteesi. Esimene hüpotees oli, et enesemõjusus korreleerub negatiivselt inimese negatiivset emotsionaalsust hindavate küsimustike tulemustega ning positiivselt positiivset emotsionaalsust hindavate küsimustike tulemustega. Uurimise tulemusena saab välja tuua enesemõjususe (Effic) kõrge negatiivse korrelatsiooni EPIP- NEO neurootilisuse faktori tahkude summaga (N) kõigis valimites ning täpsemalt ka neurootilisuse faktori abituse (N6) kõrge negatiivse korrelatsiooni kõigis valimites. Võrdlusena on enesekohaste tuumikhinnangute (CoreS) korrelatsioon neurootilisuse tahkude summa (N) skooriga väga kõrgelt negatiivne. Madal neurootilisus on üks neljast enesekohaste tuumikhinnangute komponendist nagu enesemõjususki. Naiste ja meeste erinevused negatiivsetes korrelatsioonide väärtustes tulevad esile tähelepanu sisetakistuste alaskaala (ATT_1) puhul, kus naiste korrelatsiooni on kõrgelt negatiivne ning negatiivse enesehinnangu (EHI_1) alaskaala puhul, kus meeste skoor on kõrgelt negatiivne. Enesemõjususe (Effic) mõõdukad negatiivsed korrelatsioonid saadud tulemuste järgi kõigis valimites on depressiivsuse alaskaalal (Depr) ja emotsionaalse enesetunde kuue alaskaala summas (EEK_SUM), tähelepanu välistakistuste alaskaalal (ATT_2), pettumusega teistele pandud lootuste täitumise osas (NAI_1) ja tundlikkusega teistepoolse märkamise suhtes (NAI_2), positiivse (P_urg) ja negatiivse (N_urg) kärsituse alaskaaladel, käesoleval hetkel viha väljendamise alaskaalal (ANG_S3) ja umbusklikkuse alaskaalal (HO_1_UU), ärevusseisundite sageduse skaalal STICSA järgi (ÄS_SUM) ning neurootilisuse faktorites ärevus (N1), viha (N2), masendus (N3) ja liialdamine (N5). Enesekohaste tuumikhinnangute skoorid negatiivset emotsionaalsust hindavate alaskaaladega on üldiselt kõrgemad kui enesemõjususe puhul. Saadud tulemused näitavad hüpoteesi esimese poole paikapidavust.

Enesemõjususe (Effic) on väga kõrgelt positiivselt korreleeritud nimetatud enesekohaste tuumikhinnangutega (CoreS). Samuti nagu enesekohased tuumikhinnangud, korreleerub ka enesemõjusus kõrgelt positiivselt tähelepanu kontrolli alaskaalaga (ATT_3), vastutustundlikkuse alaskaalaga (EHI_3), püsivuse (Persev) alaskaalaga, meelegendluse faktori tahu enesetõhususega (asjatundlikkusega) (C1) ning meelegendluse faktori tahkude summaga (C). Kui enesemõjusus on teooria järgi usk oma võimetesse hakkama saada ning üldine motiveeritus, siis saadud tulemused positiivsete korrelatsioonide näol seda ka näitavad ning

esimese hüpoteesi teine pool on kinnitatud. Teiseks hüpoteesiks oli, et enesemõjususe küsimustiku tulemused ei erine märkimisväärselt sugude lõikes. Saadud tulemuste alusel leidis hüpotees kinnitust.

Kokkuvõttes kinnitab käesolev uurimistöö Bandura teooriat enesekohaste tuumikhinnangute ja enesemõjususe omavahelisest seosest. Tulemustest saab välja tuua enesemõjususe märkimisväärse rolli enesekohastes tuumikhinnangutes, mis väljendub nendevahelistes kõrgetes korrelatsioonides. Veelgi enam saab välja tuua korrelatsioonide suunalt ja suuruselt kattuvaid skooore erinevates näitajates – negatiivse emotsionaalsuse, tähelepanu ja kontrolli alaskaaladega, püsivusega, neurootilisuse ja meelekindluse faktoritega. Teistpidi öeldes, kõrgema enesemõjususega inimesed on madalama negatiivse emotsionaalsusega, vähem neurootilised, püsivamad, meelekindlamad, vastutustundlikumad ja paremini oma tähelepanu kontrollivad.

Enesemõjususe küsimustiku rakendamine, nii oma vormi kui sisu tõttu, võiks praktikas anda tulemusi sellistes valdkondades, mis nõuavad kohanemist ja reageerimist ning tegutsemisvalmidust samaaegselt eesmärkide saavutamise takistusi ületades ja püsivust üles näidates. Näiteks julgeolekuvaldkonnas – teatud kõrgendatud nõuetega ametikohtadele kandideerimisel valiku tegemiseks ja suunamiseks, lahingumasinate ja -meeskondade juhtimisel, samuti kas eelvaliku tegemisel kandideerimisel või täiendõppesse suunamisel. Kuna enesemõjususe küsimustik on ise suhteliselt lühike (8 küsimust) ning samas tulemused piisavalt informatiivsed, ei nõua küsimustiku kasutamine suurt ressursi ja samas aitaks tõhusalt kaasa kandidaatide valikul, meeskondade moodustamisel ja täiendõppe läbi viimisel.

Uurimistöö puudustest võib välja tuua, et käesoleva töö tulemuste välisvaliidsus jätab soovida uurimuses kasutatud eelvalikud läbinud valimi spetsiifiliste tunnuste tõttu, kuid sama asjaolu koos uuritud isikute suure hulgaga muudab tulemuste sisevaliidsuse tavapärase tagasihoidliku mahuga juhuvalimi omast oluliselt kõrgemaks.

Käesoleva töö autori panus uurimusse on järgmine: algandmete korrastamine ja süstematiseerimine ning analüüsiks ette valmistamine, andmete analüüs ja teksti koostamine ning vormistamine.

Kasutatud kirjandus

- Aluoja, A., Shlik, J., Vasar, V., Luuk, K., & Leinsalu, M. (1999). Development and psychometric properties of the Emotional State Questionnaire, a self-report questionnaire for depression and anxiety. *Nordic Journal of Psychiatry*, 53, 443-449.
- Aluoja, A., Leinsalu, M., Shlik, J., Vasar, V., Luuk, K., & (2004). Symptoms of depression in The Estonian population: prevalence, sociodemographic correlates and social adjustment. *Journal of Affective Disorders*, 78, 27-35.
- Bandura, A. and Cervone, D. (2023). *Social Cognitive Theory*. 1st edn. Wiley.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (2012). On the Functional Properties of Perceived Self-Efficacy Revisited. *Journal of Management*, 38(1), 9-44.
- Bergman, D., Gustafsson-Sendén, M., & Berntson, E. (2021). From Believing to Doing: The Association Between Leadership Self-Efficacy and the Developmental Leadership Model. *Frontiers in psychology*, 12, 669905
- Chen, G., Gully, S. M., & Eden, D. (2001). Validation of a New General Self-Efficacy Scale. *Organizational Research Methods*, 4(1), 62-83.
- Derryberry, D., & Reed, M. A. (2002). Anxiety-related attentional biases and their regulation by attentional control. *Journal of Abnormal Psychology*, 111(2), 225-236
- Grös, D. F., Antony, M. M., Simms, L. J., & McCabe, R. E. (2007). Psychometric properties of the State-Trait Inventory for Cognitive and Somatic Anxiety (STICSA): Comparison to the State-Trait Anxiety Inventory (STAI). *Psychological Assessment*, 19(4), 369-381
- Honicke, T., & Broadbent, J. (2016). The influence of academic self-efficacy on academic performance: A systematic review. *Educational Research Review*, 17, 63–84.

- Hornblow, A. R., & Kidson, M. A. (1976). The Visual Analogue Scale for anxiety: a validation study. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 10, 339-341.
- Judge, T. A., Locke, E. A., & Durham, C. C. (1997). The Dispositional Causes of Job Satisfaction: A Core Evaluations Approach. *Research in Organizational Behavior*, 19, 151-188.
- Judge, T. A., Locke, E. A., Durham, C. C., & Kluger, A. N. (1998). Dispositional Effects on Job and Life Satisfaction: The Role of Core Evaluations. *Journal of Applied Psychology*, 83(1), 17-34.
- Judge, T. A., Bono, J. E., & Locke, E. A. (2000). Personality and Job Satisfaction: The Mediating Role of Job Characteristics. *Journal of Applied Psychology*, 85(2), 237-249.
- Judge, T. A., Erez, A., Bono, J. E., & Thoresen, C. J. (2003). The Core Self-Evaluations Scale: Development of Measure. *Personnel Psychology*, 56(2), 303-331.
- Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A. G. C., & Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the Pathological Narcissism Inventory. *Psychological Assessment*, 21(3), 365-379.
- Rogowska, A. M., Tataruch, R., Niedźwiecki, K., & Wojciechowska-Maszkowska, B. (2022). The Mediating Role of Self-Efficacy in the Relationship between Approach Motivational System and Sports Success among Elite Speed Skating Athletes and Physical Education Students. *International journal of environmental research and public health*, 19(5), 2899.
- Stewart Jr W.H., Peake, W.O., & Ingram, A.E., (2023). The interplay of core self-evaluation and entrepreneurial self-efficacy in predicting entrepreneurial orientation. *Journal of Small Business Management*, 61:6, 2909-2937, <https://doi.org/10.1080/00472778.2021.1951279>
- Stöber, J. (2001). The Social Desirability Scale-17 (SDS-17): Convergent validity,

discriminant validity, and relationship with age. *European Journal of Psychological Assessment*, 17(3), 2001, 222-232

Whiteside, S. P., & Lynam, D. R. (2001). The Five Factor Model and impulsivity: Using a structural model of personality to understand impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 30, 669-689.

Whiteside, S. P., Lynam, D. M., Miller, J. D. & Reynolds, S. K. (2005). Validation of the UPPS Impulsive Behaviour Scale: a four-factor model of impulsivity. *European Journal of Personality*, 19, 559-574

Ööpik, P., Aluoja, A., Kalda, R., & Maaros, H-I. (2006). Screening for depression in primary care. *Family Practice*, 23, 693-698.

Käsikirjad

Luuk, A. (2019). Enesekohaste negatiivsete tuumikhinnangute laiendatud küsimustikekomplekt isiksuse negatiivse emotsionaalsuse hindamiseks. Avaldamata käsikiri.

Luuk, A. Luuk, K., Luuk, H. (2011). Pahameelemõõdik. Avaldamata käsikiri.

Käesolevaga kinnitan, et olen korrekselt viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Karmen Kirs da Silva